

Voorwoord

Er zijn vier soorten boeken die het commercieel goed doen. Boeken over criminaliteit, liefde, geld en voeding. Anders gezegd: thrillers, liefdesverhalen, boeken die je vertellen hoe je rijk kunt worden en kookboeken. Toch zijn alleen voortplanting en voeding levensnoodzakelijk. Elk levend wezen, van microbe tot olifant, vergaart voeding om te overleven en zich te reproduceren. Dit proces bepaalt sterk zijn eigenheid en zijn plaats in de voedselketen. Daarom heeft voeding ook zoveel raakvlakken. Voeding heeft te maken met gezondheid: je kunt er beter van worden, maar ook ziek. Voeding gaat over kunst: kookkunst. Voeding bepaalt mee de politiek: de controle over voedsel en het bezit ervan bepalen mee je macht. Voeding is verbonden met religie: van het offeren van voedsel en dieren tot de belofte van rijstpap met gouden lepeltjes in de hemel. Voeding schraagt de economie en bevindt zich door de monopolisering en globalisering almaar meer in het oog van de financiële storm. Voeding beïnvloedt het schoonheidsideaal: van de mollige Rubensvrouwen tot het superslanke Twiggymodel. Voeding is gelinkt aan sociale relaties: zeg me wat en waar je eet en ik zeg je wie je bent. En ten slotte heeft voeding ook een nauwe band met het milieu: de mens zet de natuur als voedselbron naar zijn hand.

In dit boek wil ik een poging ondernemen om al die aspecten te verbinden. De manier hoe de mens in een bepaalde periode van de geschiedenis aan voedsel raakt – van jagen en inzamelen tot de massaproductie van voeding – is immers bepalend voor de andere menselijke gedragingen. Koken, kookboeken, kookprogramma's op tv, noem maar op, zijn een succesverhaal. Maar de trend is alleen populair in die werelddelen en bij die doelgroepen waar er voedsel in overvloed is. Als aan voedsel raken de hoofdbekommernis van elke dag is, domineert het stillen van de honger het gedrag. In vele landen voeren mensen nog dagelijks een gevecht om zoveel mogelijk calorieën te vergaren. In de westerse wereld voeren mensen een dagelijks 'gevecht' om zo min mogelijk calorieën te verorberen omdat ze met overgewicht worstelen. Hongersnood en ondervoeding aan de ene kant; obesitas, suikerziekte en artrose aan de andere kant.

Dit boek is niet de zoveelste poging om de geheimen van chef-koks te onthullen, maar zal de lezer het verhaal van onze voeding vertellen. Het is geen gerechtenboek, het is het kookboek van onze geschiedenis. En bij de menselijke geschiedschrijving denken we onwillekeurig aan de culturele geschiedenis van de mens. Onze geschiedenis op deze 4,5 miljard jaar oude aarde begint 2,4 miljoen jaar geleden met de slimste apen die het tot mens zullen schoppen. De mens ontwikkelde de beste wapens om te jagen en de beste technieken om planten, vruchten en wortels in te zamelen. Toch maakte hij 2,4 miljoen jaar lang deel uit van de natuur en bracht hij er geen grote veranderingen in teweeg. De man was een jager, maar niet de enige. De vrouw was een verzamelaar, maar moest de concurrentie dulden van andere verzamelaars. 11.000 jaar geleden maakte de homo sapiens, de slimste van de mensachtigen, een grote sprong voorwaarts. Zijn kennis van de natuur en de techniek waren zo ontwikkeld dat hij de planten, vruchten en wortels niet meer verzamelde, maar plantte en oogstte. Amper duizend jaar later zal hij de veeteelt ontwikkelen om niet langer op dieren te moeten jagen. Uitgestrekte gebieden werden herschapen in graanvelden, plantages, weiden en stallingen. Tweehonderd jaar geleden kwam de evolutie van de homo sapiens opnieuw in een stroomversnelling terecht. De technologie en kennis namen zo'n hoge vlucht dat de mens landbouw en veeteelt op industriële schaal ontwikkelde. De hele natuur werd ondergeschikt gemaakt aan de mens. De natuur werd herleid tot een decor met de mens in de hoofdrol. Zijn arbeid veranderde het aanzien van de aarde en betekende het einde van de vele dieren die zijn grenzeloze expansiedrang in de weg stonden.

Waarom zijn mensen alleseters? Waar komt onze voeding vandaan? Is de industriële landbouw een oplossing of een catastrofe? Zijn de fastfoodketens en panklare maaltijden een bevrijding voor de vrouw of een doem voor onze gezondheid? Mensen stellen zich terecht vragen over voeding. Op die vragen tracht dit boek een antwoord te geven.